

การรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียดและความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาล ก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ Self-Efficacy Perception, Self-Esteem, Stress, and Anxiety of Nursing Students Before Maternal-Child and Midwifery Nursing Practice

สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล* นงนุช บุญมาลา วรณุช ไชยวาน

Soiy Anusorntheerakul* Nongnuch Boonmala Woranuch Chaiwan

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย 41000

Faculty of Nursing, Rachathani University, Udon Thani Campus, Udon Thani, Thailand 41000

บทคัดย่อ

การวิจัยพรรณนาเชิงเปรียบเทียบ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาพยาบาลก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 79 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 74 คน ของสถาบันอุดมศึกษา แห่งหนึ่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96, 0.90, 0.82 และ 0.96 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติค่าทีอิสระ

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาชั้นปี 3 และชั้นปีที่ 4 มีระดับการรับรู้ความสามารถตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ความวิตกกังวลอยู่ในระดับเล็กน้อย ส่วนความเครียดนักศึกษาชั้นปี 3 อยู่ในระดับปกติ ชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 แต่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียดและความวิตกกังวลต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) สรุปว่านักศึกษาที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 1 มาแล้ว ช่วยให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากขึ้น แต่ไม่ได้ทำให้ความเครียดและความวิตกกังวลลดลง ดังนั้น จึงควรเตรียมนักศึกษาทุกครั้งก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถตนเอง, ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง, ความเครียด, ความวิตกกังวล, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The objective of this comparative descriptive research was to study the level, and to compare the self-efficacy perception, self-esteem, stress, and anxiety of third-year and fourth-year nursing students before the maternal-child, and midwifery nursing practice. The sample consisted of 79 third-year and 74 fourth-year nursing students from a higher education institution. The research instrument was an assessment of self-efficacy perception, self-esteem, stress, and anxiety with a reliability of 0.96, 0.90, 0.82, and 0.96, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics and independent t-test.

Corresponding author: *E-mail: soianu@kku.ac.th

วันที่รับ (Received) 5 ก.ค. 2568 วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) 20 ส.ค. 2568 วันที่ตอบรับ (Accepted) 21 ก.ย. 2568

The results of the study found that third-year and fourth-year students had moderate levels of self-efficacy and self-esteem. Their anxiety was at a slight level. Third-year students had normal levels of stress while fourth-year students had a slight level. When comparing the mean scores, third-year students had higher self-efficacy than fourth-year students but had significantly lower self-esteem, stress, and anxiety than fourth-year students ($p < .05$). In conclusion, students who had already completed the maternity nursing practice 1 helped them increase self-esteem, but did not reduce stress and anxiety. Therefore, students should be prepared every time before starting nursing practice.

Keywords: Self-efficacy, Self-esteem, Stress, Anxiety, Nursing student

บทนำ

นักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพที่มีระดับความเครียดสูง และสูงกว่ากลุ่มวิชาชีพอื่น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ต้องเรียนหนักทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ¹ การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติพยาบาล มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตและความปลอดภัยของผู้รับบริการ ทำให้นักศึกษาพยาบาลต้องมีความรับผิดชอบสูง ต้องปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจริงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดความเครียด ความวิตกกังวล² และพบว่านักศึกษาพยาบาลมีความเครียดในระดับรุนแรงถึงร้อยละ 20.10² ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดของนักศึกษาที่สำคัญคือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง^{3,4} เนื่องจากบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีความเครียดต่ำ จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองในทางบวก ปรับตัวได้ดี และสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้⁵ นอกจากนั้น การรับรู้ความสามารถตนเองเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ นักศึกษาพยาบาลที่รับรู้ความสามารถทางการพยาบาลตนเองต่ำจะส่งผลให้มีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางการพยาบาลได้น้อย ทำให้เกิดความเครียดและไม่มีความสุขในการฝึกปฏิบัติงาน มีความวิตกกังวล ทำให้นักศึกษารู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ^{4,6}

การฝึกปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ (ปฏิบัติการพยาบาลมารดา) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้วิชาชีพพยาบาล ที่มีลักษณะแตกต่างจากรายวิชาอื่น ๆ ที่ต้องให้การดูแลมารดา ทารก ในครรภ์ ทารกแรกเกิด ทั้ง 2 ชีวิตไปพร้อม ๆ กัน นักศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และความมั่นใจในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์ หญิงคลอดบุตร หญิงหลังคลอด และทารกแรกเกิด ให้ปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจ

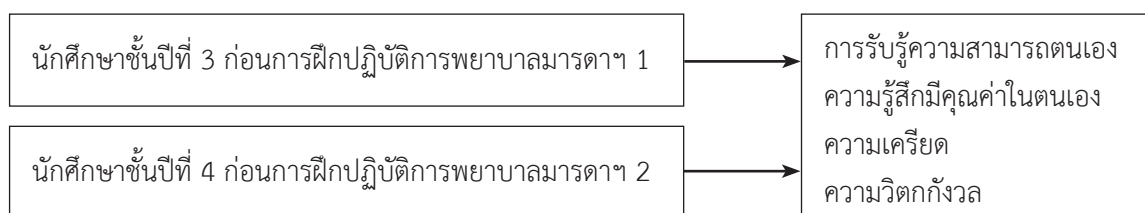
ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ขาดความมั่นใจ หากรับรู้ความสามารถตนเองต่ำ โดยเฉพาะนักศึกษาที่ไม่เคยขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา มาก่อน และอยู่ระหว่างการเตรียมขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 อาจเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ กลัวการทำผิดพลาด กลัวการประเมินจากอาจารย์ และกังวลต่อสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ ส่วนนักศึกษาที่ผ่านการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 มาแล้ว และอยู่ระหว่างการเตรียมขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 2 จะมีความเข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลมารดา มาแล้ว แต่การขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 2 เป็นรายวิชาใหม่สำหรับนักศึกษาทำให้ยังมีความเครียด ความวิตกกังวลมากได้ และอาจมีการรับรู้ความสามารถตนเองต่ำ เนื่องจาก ความเครียดของนักศึกษาพยาบาลส่วนหนึ่งเกิดจากรู้สึกกดดันเมื่ออาจารย์อยู่ด้วยขณะทำหัตถการ โดยเฉพาะนักศึกษาที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมาก่อน จากการทบทวนงานวิจัยในนักศึกษาพยาบาลสถาบันเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความเครียดน้อยที่สุดและนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความเครียดสูงที่สุด⁷ เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต้องขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลในแหล่งฝึกใหม่ ๆ ต้องปรับตัวต่อการขึ้นฝึกปฏิบัติงานเป็นครั้งแรก รวมถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับความรู้ และทักษะในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลใหม่ ๆ ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความเครียดน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นชั้นปีอยู่ที่สูงขึ้น ผ่านการเรียนภาคทฤษฎีและผ่านการฝึกภาคปฏิบัติมาจนน่าจะเกิดความมั่นใจมากกว่าชั้นปีอื่น ๆ แต่อาจมีความเครียดเกิดขึ้นได้จากการขึ้นฝึกปฏิบัติงานที่ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่มากขึ้น แม้จะเคยผ่านการฝึกปฏิบัติงานมาแล้วก็ตาม⁷ ดังนั้น นักศึกษาที่เตรียมการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 และนักศึกษาที่เตรียมการฝึกปฏิบัติการพยาบาล

มารดา 2 จึงน่าจะมีการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ที่แตกต่างกันได้

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาพยาบาลก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา ในสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในปีการศึกษา 2568 ที่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ยังไม่เคยผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา และผ่านการเตรียมเพื่อขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 มาแล้วและผ่านการเตรียมเพื่อขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมนักศึกษาต่อการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 และ 2 เพื่อลดความเครียดและความวิตกกังวล และส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถตนเอง และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาพยาบาลก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 และ 2 ของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยพรรณนาเชิงเปรียบเทียบ (comparative descriptive research) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล และเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา ของนักศึกษาพยาบาลสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาพยาบาลก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 และ 2 ของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

สมมติฐานการวิจัย

ระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียดและความวิตกกังวล ของนักศึกษาพยาบาลก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ 1 และ 2 แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่าการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียดและความวิตกกังวล เป็นปัจจัยด้านจิตใจ จิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และพฤติกรรมของนักศึกษา^{3,6,8}

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักศึกษาพยาบาลของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ในปีการศึกษา 2568 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ผ่านการเตรียมเพื่อขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 จำนวน 79 คน และนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ผ่านการเตรียมเพื่อขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดา 2 จำนวน 74 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรการประมาณสัดส่วนประชากรของ Cochrane⁹

$$n = \text{จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{NZ^2pq}{Nd^2 + Z^2pq}$$

จากงานวิจัยของสิริทรัพย์ สีหะวงษ์ และคณะ² พบว่าสัดส่วนความเครียดระดับรุนแรงของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 20.10 (p) สัดส่วนประชากรที่มีความเครียดต่ำกว่าระดับรุนแรงร้อยละ 79.90 (q) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เท่ากับ 1.96 (z) และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับกำหนดร้อยละ 0.05 (d) ได้นักศึกษาชั้นปีที่ 3=59.79 เท่ากับ 60 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 4=56.88 เท่ากับ 57 คน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ให้นักศึกษาตอบแบบประเมินด้วยตนเองใน google form ซึ่งนักศึกษาอาจไม่ตอบหรือตอบไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงส่งแบบประเมินให้นักศึกษาทั้งหมดใน google classroom ของรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา 1 และ 2 เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างไม่น้อยกว่าจำนวนที่คำนวณได้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ยินดีเข้าร่วมการวิจัย เกณฑ์การคัดออก คือ ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน ไม่ส่งแบบสอบถามภายในเวลาที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ ผลการเรียน (GPA) ส่วนที่ 2 แบบประเมินการรับรู้ความสามารถตนเอง (Schwarzer & Jerusalem's Self-Efficacy Scale) จำนวน 10 ข้อ นำมาแปลเป็นภาษาไทยและแปลย้อนกลับโดยเวทีนี สุขมาก และคณะ¹⁰ มีมาตรวัดประมาณค่า 4 ระดับ คือ เป็นจริงมากที่สุด (4 คะแนน) เป็นจริงมาก (3 คะแนน) เป็นจริงเล็กน้อย (2 คะแนน) ไม่เป็นจริงเลย (1 คะแนน) ข้อความทางลบจะให้คะแนนตรงกันข้าม ส่วนที่ 3 แบบประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Rosenberg's Self Esteem Scale) แปลเป็นภาษาไทยและแปลย้อนกลับโดยพัชร์วิไล ศรีแสง¹¹ มีข้อคำถาม 10 ข้อ เป็นคำถามทางบวก 5 ข้อและคำถามทางลบ 5 ข้อ มีมาตรวัดประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้ ข้อคำถามทางบวก เห็นด้วยอย่างยิ่ง (4 คะแนน) เห็นด้วยปานกลาง (3 คะแนน) เห็นด้วยส่วนน้อย (2 คะแนน) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน) ข้อคำถามทางลบจะให้คะแนนตรงกันข้าม แบบประเมินส่วนที่ 2-3 แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ¹² ดังนี้ คะแนนร้อยละ 80-100 เท่ากับระดับดี (32-40 คะแนน) คะแนนร้อยละ 60-79 เท่ากับระดับปานกลาง (24-31 คะแนน) และคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 เท่ากับระดับต่ำ (10-23 คะแนน) ส่วนที่ 4 แบบประเมินความเครียด ของสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต¹³ มีข้อคำถาม 20 ข้อ เป็นข้อคำถามด้านลบทั้งหมด มีมาตรวัดประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้ ไม่มีเลย

(0 คะแนน) เป็นครั้งคราว (1 คะแนน) เป็นบ่อย ๆ (2 คะแนน) เป็นประจำ (3 คะแนน) คะแนนการประเมินแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ เครียดปกติ (0-17 คะแนน) เครียดเล็กน้อย (18-25 คะแนน) เครียดปานกลาง (26-29 คะแนน) และเครียดมาก (30-60 คะแนน) และส่วนที่ 5 แบบประเมินความวิตกกังวล GAD-7 (General Anxiety Disorder-7) ของสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต¹³ มีข้อคำถาม 7 ข้อ มีมาตรวัดประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้ ไม่มีเลย (0 คะแนน) เป็นบางวัน (1-7 วัน) (1 คะแนน) เป็นบ่อย (>7 วันใน 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา) (2 คะแนน) เป็นทุกวัน (3 คะแนน) คะแนนการประเมินแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ความวิตกกังวลในระดับปกติหรือเล็กน้อย (0-9 คะแนน) ความวิตกกังวลในระดับปานกลาง (10-14 คะแนน) และความวิตกกังวลในระดับสูง (15-21 คะแนน)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบประเมินการรับรู้ความสามารถตนเอง และแบบประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับงานวิจัย และผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า CVI =1 ส่วนแบบประเมินความเครียดและความวิตกกังวล เป็นแบบประเมินมาตรฐานของกรมสุขภาพจิต ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินส่วนที่ 2-5 ไปทดสอบความเชื่อมั่นอีกครั้งกับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน (เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล เท่ากับ 0.96, 0.82, 0.93, และ 0.90 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี ตามเอกสารเลขที่ 10-06-2568 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2568 โดยนักศึกษาได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ การเก็บรักษาความลับ สิทธิในการปฏิเสธการตอบแบบประเมินและการถอนตัวจากการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม และลบข้อมูลใน google drive ที่พื้นที่หลังการวิเคราะห์เสร็จสิ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษา และเข้าพบกลุ่มตัวอย่างในวันที่มี

กิจกรรมของแต่ละชั้นปี (home room) จากนั้นผู้วิจัยส่งแบบประเมิน google form ถึงกลุ่มตัวอย่างใน google classroom ที่เป็นกลุ่มปิดในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 1 และ 2 โดยมีแบบชี้แจงอาสาสมัครพร้อมเพื่อขอความร่วมมือ ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการตอบและส่งแบบสอบถาม ใช้เวลาการตอบแบบประเมินประมาณ 15 นาที และขอความร่วมมือในการคืนแบบสอบถามภายใน 3 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไป ระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบความแตกต่างการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาระหว่างชั้นปี ใช้สถิติ independent T-test

ผลการวิจัย

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 93.7 อายุระหว่าง 20-24 ปี อายุเฉลี่ย 20.76 ± 1.39 ปี เกรดเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 2.51-2.99 ร้อยละ 41.8 เกรดเฉลี่ยทั้งหมด 2.80 ± 0.41 ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 95.9 อายุระหว่าง 20-25 ปี อายุเฉลี่ย 21.54 ± 0.72 ปี เกรดเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 2.51-2.99 ร้อยละ 55.4 เกรดเฉลี่ยทั้งหมด 2.79 ± 0.38

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษา

ตัวแปร	ชั้นปีที่ 3			ชั้นปีที่ 4		
	mean	S.D.	ระดับ	mean	S.D.	ระดับ
การรับรู้ความสามารถตนเอง	30.65	5.86	ปานกลาง	28.55	3.59	ปานกลาง
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	28.96	4.91	ปานกลาง	30.69	3.10	ปานกลาง
ความเครียด	12.83	11.76	ปกติ	17.18	5.05	เล็กน้อย
ความวิตกกังวล	4.40	4.85	เล็กน้อย	6.51	2.08	เล็กน้อย

ระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวลของนักศึกษาจากตารางที่ 1 พบว่านักศึกษาชั้นปี 3 และชั้นปี 4 รับรู้ความสามารถตนเอง และมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อยู่ในระดับ

ปานกลาง และมีความวิตกกังวลอยู่ในระดับเล็กน้อย ส่วนความเครียดนักศึกษาชั้นปี 3 อยู่ในระดับปกติ และชั้นปี 4 อยู่ในระดับเล็กน้อย

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวลของนักศึกษา ก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ

ตัวแปร	ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4 การทดสอบ			
	mean	S.D.	mean	S.D.	T-test	P-value
การรับรู้ความสามารถตนเอง	30.65	5.86	28.55	3.59	2.647*	.004
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	28.96	4.91	30.69	3.10	-2.578*	.005
ความเครียด	12.83	11.76	17.18	5.05	-2.930*	.002
ความวิตกกังวล	4.40	4.85	6.51	2.08	-3.456*	<.001

*p<.05

การเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาระหว่างชั้นปีการศึกษา ก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ จากตารางที่ 2 พบว่านักศึกษาชั้นปี 3 มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่าชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล นักศึกษาชั้นปี 3 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีการรับรู้ความสามารถตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียนพยาบาลเชื่อว่าตนเองมีความสามารถ มีความภูมิใจในตนเอง ที่ได้เข้ามาเรียน และวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมยกย่องให้เกียรติ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า⁴ ส่วนการจะขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ นั้น เป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นนักศึกษาไม่สามารถกำหนดสถานการณ์ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ ได้จึงประเมินการรับรู้ความสามารถตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง⁴ และสอดคล้องกับการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร พบว่านักศึกษาเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง¹⁴ ส่วนความเครียดและความวิตกกังวลของนักศึกษาอยู่ในระดับปกติถึงเล็กน้อย อธิบายได้ว่านักศึกษายังไม่ได้ขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ยังอยู่ระหว่างการเตรียมตัวฝึกปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการพยาบาลเท่านั้น ไม่มีความกดดันจากสถานการณ์ในหอผู้ป่วย ทำให้พบว่ามี ความเครียดและความวิตกกังวลน้อย สอดคล้องกับการศึกษาในนักเรียนพยาบาลกองทัพบก พบว่ามีความเครียดในระดับน้อย¹⁵ และการศึกษาในนักเรียนพยาบาลสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ที่พบว่าก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วยจริงนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเครียดและวิตกกังวลอยู่ในระดับต่ำหรือปกติ⁴

2. การเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และความวิตกกังวล ของนักศึกษาก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ

การรับรู้ความสามารถตนเอง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการฝึกปฏิบัติ มีแรงจูงใจ ความตื่นตัว และความคาดหวังในตนเองสูง โดยยังไม่ได้เผชิญกับความซับซ้อนของสถานการณ์ทางคลินิกที่แท้จริงจึงมีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองที่สูงกว่า¹⁶ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่านักศึกษาในช่วงต้นของการฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาลมีระดับการรับรู้ความสามารถตนเองสูงกว่านักศึกษาชั้นปีสุดท้ายโดยให้เหตุผลว่า ความท้าทายในการฝึกปฏิบัติจริงอาจลดความเชื่อมั่น แม้มีทักษะจริงเพิ่มขึ้นก็ตาม⁷ ดังนั้น การใช้สถานการณ์จำลองจะช่วยส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองของนักศึกษาพยาบาล ทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาล¹⁷ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าชั้นปีที่ 4 เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ยังไม่ได้เผชิญสถานการณ์จริงที่ท้าทายในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ ในขณะที่ชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีประสบการณ์จริงมาก่อน สามารถให้การพยาบาลมารดา ทารกมาแล้ว อาจส่งผลให้ประเมินความรู้สึกมีคุณค่าตนเองสูงขึ้นและประเมินคุณค่าของตนเองในเชิงบวกได้มากกว่า¹⁸ สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3-4 ของมหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลเด็ก พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าชั้นปีที่ 3¹⁹ สาเหตุหนึ่งมาจากประสบการณ์ทางคลินิกที่มากกว่า ทำให้นักศึกษาปี 4 มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น ทั้งในด้านการดูแลผู้ป่วยและการตัดสินใจทางคลินิก¹⁹ ความเครียดและความวิตกกังวล นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าชั้นปีที่ 4 เนื่องจากนักศึกษาชั้นปี 3 ไม่เคยผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ มาก่อน ยังไม่เคยรับรู้สถานการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ ว่ามีความซับซ้อน ในขณะที่ชั้นปีที่ 4 เคยผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 1 มาแล้ว และต้องขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 2 ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือเมื่อรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีความเชื่อมั่น จึงเกิดความเครียดและความวิตก

กังวล^{3,4,20} สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาในระหว่างฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ ที่พบว่าสภาพแวดล้อมในห้องคลอด ในหอผู้ป่วยมารดา-ทารก ซึ่งมีความเสี่ยงสูงทำให้เกิดความกลัวว่าจะทำผิดพลาด กลัวว่าจะทำผิดในสถานการณ์วิกฤต²¹ และงานวิจัยที่พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีการความเครียดน้อยกว่าชั้นปีที่ 4 ที่อธิบายว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 ยังไม่มีประสบการณ์โดยตรงในการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ ยังไม่รู้สถานการณ์ในการดูแลมารดา ทารกในครรภ์และทารกแรกเกิด การทำคลอดและการดูแลหลังคลอด²⁰

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

นักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 1 และ 2 ในระดับปานกลางเท่านั้น แม้ว่านักศึกษาจะเคยขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 1 มาแล้วก็ตาม จึงควรเตรียมนักศึกษาในห้องปฏิบัติการพยาบาล จนนักศึกษามีความมั่นใจและรับรู้ความสามารถตนเองได้ในระดับดี เพื่อลดความเครียดและความวิตกกังวลก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. นักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนในรายปฏิบัติการพยาบาลมารดาฯ 1 และ 2 เพื่อส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถตนเอง และลดความเครียดและความวิตกกังวล ของนักศึกษาก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล โดยเน้นการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการพยาบาล

2. ควรศึกษาการรับรู้ความสามารถตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความเครียด และวิตกกังวล ของนักศึกษาพยาบาลก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลทุกรายวิชาเพื่อเตรียมความพร้อมในการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล

References

1. Nochit W, Yotthongdi N, Leksanga W, & Manfak P. Factors predicting stress and stress management of bachelor program of nursing students. Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University. 2020;10(1):118-28. (in Thai)
2. Sihawong S, Fuddee N, Yanarom N, Noinang N, Anai N, Bunchern T, & et al. Factors causing to stress of nursing students, Ubon Ratchathani University. Huachiew Chalermprakiet University Journal. 2018; 21(24):93-106. (in Thai)
3. Vachiraprakarnsakul P, & Suppakitiporn S. Self-esteem and perceived stress of undergraduate students at the Faculty of Veterinary Science. Journal of Psychology Kasem Bundit University. 2022;12(1):49-63. (in Thai)
4. Anusornteerakul S, Boonmala N, Harnklar S, Ounkaew A, & Wangtapan K. Stress, depression, self-esteem, and self-efficacy of nursing students at a higher education institution. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 2024;25(1):38-45. (in Thai)
5. Tosangwarn S. Self-esteem, resilience, and depressive symptoms among nursing students in a Nursing College in Northeast Thailand. Journal of Health and Nursing Education. 2021;27(1):58-74. (in Thai)
6. Thanyasawad T, Trakanjan N, & Nualthaisong N. The relationships between perceptions of competence, attitudes, and satisfaction in nursing practice affecting the practice skills of second-year nursing students. Ubon Ratchathani Journal of Research and Evaluation. 2022;11(2):21-9. (in Thai)
7. Thamnamsin K, Noitung S, Punyapet K, & Sorat W. Factors affecting to Stress among nursing students in a private nursing college, Bangkok. Journal of Health and Health Management. 2021;7(1):60-75. (in Thai)

8. Jantarapakdee R, Hengudomsub P, & Vatanasin D. Psychosocial factors affecting learning behaviors among nursing students. *Royal Thai Navy Medical Journal*. 2022;49(1):43-59. (in Thai)
9. Cochrane WG. Sampling techniques. 3rd ed. New York: John Wiley & Sons; 1977.
10. Sukmak V, Sirisoonthon A, & Meena P. Validity of the general perceived self-efficacy scale. *Journal of the Psychiatric Association of Thailand*. 2001;47(1):31-7. (in Thai)
11. Srisaeng P. Self-esteem, stressful life events, social support and postpartum depression in adolescent mothers in Thailand. Unpublished dissertation, Case West Reserve University, Cleveland, USA; 2003.
12. Bloom BS. Handbook on formative. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall; 1971.
13. Bureau of Mental Health Development, Department of Mental Health. Stress self-assessment form: mental health knowledge bank department of mental health. Nonthaburi: Ministry of Public Health; 2022. (in Thai)
14. Shuaytong P, Vorasiha P, Karuhadej P, & Cherwanitchakorn S. The relationship between perceived self-esteem, establishment of learners' self-esteem recognition, and learning efficiency among nursing students in Bangkok. *Journal of Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province* 2023;6(1):46-56. (in Thai)
15. Wongprach B. Factors related to stress and coping stress of nursing students in the Royal Thai Army Nursing College. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2018;19(2):201-10. (in Thai)
16. Phongmanee S, Makanong A, & Visessuvanapoom P. Development of a program for promoting adaptability of undergraduate base on the theory of self efficacy. *Journal of Social Science and Cultural*. 2024;8(5):154-65. (in Thai)
17. Srijanpal W, Thatan S, & Fukfon K. Effects of simulation-based learning on perceived self-efficacy of nursing students in caring for patients with septic shock. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2020;22(1):283-93. (in Thai)
18. Chubkhuntod P, Thasanoh Elter P, Gaewgoontol N, & Potchana R. Effects of simulation-based learning model on knowledge, self-efficacy and abilities of applying nursing process skills during intrapartum care of nursing students. *Journal of Health Science*. 2020;29(6):1062-72. (in Thai)
19. Butun A, Ozbay H, & Filoglu-Ersu N. The mediating role of self-esteem in the relationship between nursing students' self-efficacy in paediatric medication administration and their self-confidence-anxiety levels in clinical decision-making. *BMC Nursing*. 2025;24(1): 734-44.
20. Lapchiem P. The Results of pre-clinic program on knowledge and nursing practical skill preparation in maternal-child nursing and midwifery of the third year nursing students at Boromarajonani College of Nursing, Chiang Mai. *Boromarajonani College of Nursing, Surin, Rajavadee Journal*. 2019;9(2):42-54. (in Thai)
21. Tongsri S, Buahon D, & Deoisres W. Factors affecting stress of nursing students during clinical practice in maternal and newborn nursing and midwifery. *Journal of Health and Nursing Research*. 2024;40(3):46-57. (in Thai)